

ГЕНАЦЫД НА ДАКУДАЎСКАЙ ЗЯМЛІ

Марцэвіч А. В.

Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы
г. Гродна, Беларусь

Навуковы кіраўнік – канд. філ. навук, дац. Ляскевіч С.Г.

Уводзіны. Населены пункт Дакудава – вёска-партызанка ў Лідскім раёне Гродзенскай вобласці, у якой у гады Вялікай Айчыннай вайны ахвярамі палітыкі генацыду сталі 67 мірных жыхароў [1, с. 330].

Прайшло 80 гадоў пасля падзей Вялікай Айчыннай вайны, але мы, моладзь, не жадаем забываць страшныя ваенныя падзеі, якія адбываліся на нашай малой радзіме, у роднай краіне, бо калі пра вайну забудуцца, то яна можа паўтарыцца, бо памяць аб Вялікай Айчыннай вайне – гэта самая лепшая падзяка нашым продкам за мір на зямлі. Сваім даследаваннем мы дачыняемся да агульнарэспубліканскага расследавання фактаў генацыду на беларускай зямлі.

Мэтай нашага артыкула з’яўляецца захаванне памяці пра мірных жыхароў вёскі Дакудава Лідскага раёна, якія сталі ахвярамі палітыкі генацыду за тое, што дапамагалі партызанам. Сёння асабліва важна ведаць, якой цаной здабывалася агульная Перамога і які ўклад еносілі мірных жыхары.

Матэрыялы і метады. Архіўныя дакументы школьнага гісторыка-краязнаўчага музея «Вытокі» Ёдкаўскай СШ Лідскага раёна: успаміны мясцовых жыхароў, спраўка 1983 года Дзяржаўнага архіва Гродзенскай вобласці з імёнамі ахвяр генацыду ў в. Дакудава, дакумент Дакудаўскага сельсавета пра членаў Камуністычнага падполля, членаў іх сямей, якія зведалі фашысцкі тэрор, кніга «Памяць. Ліда. Лідскі раён».

Вынікі іх абмеркавання. Ужо з першых дзён вайны на акупіраванай тэрыторыі Дакудаўскага краю пачаў дзейнічаць фашысцкі адміністрацыйны апарат. У 1942 годзе ў раёне Дакудава з акружэнцаў пачалі фарміравацца групы Феакцістава, Ермалаева, якія ўступілі ў барацьбу з акупацыйным рэжымам. У верасні 1942 года яны аб’ядналіся ў партызанскі атрад «Іскра», які бесперапынна праводзіў дыверсійна-падрыўную і баявую работу. Сярод партызан было шмат мясцовых жыхароў і цэлыя сем’і: Даўлюдаў, Кушалеў, Яншыных, Сымановічаў [2, НДФ-241]. Былы камісар партызанскага атрада «Балтыец» І. Пянькоўскі высока цаніў дапамогу сям’і савецкіх патрыётаў Марыі і Станіслава Супрэнаў, якія жылі на хутары вёскі Біскупцы (каля Дакудава), і мелі надзейную сувязь з разведчыкамі партызанскага атрада, хадзілі ў Ліду, каб перадаць тое ці іншае заданне падпольшчыкам або атрымаць ад іх свежыя звесткі, здабывалі зброю, боепрыпасы, медыкаменты» [3]. Сярод актыўных удзельнікаў і памочнікаў

партызан былі Козел Яўгеній, яго жонка Марыя і сын Фёдар, Жамойда Аляксандр з сынам Іванам, якія ў тым ліку арганізоўвалі переправы нашых абаронцаў праз раку Нёман. Паводле ўспамінаў жыхара вёскі Бурносы Козела Яўгенія, гэта «зрабіць было складана, таму што ўзмацніўся вецер, пайшоў дождж. На невялікім пароме мы дапамаглі перабрацца партызанам на другі бок. А назад перабраліся пад выглядам дрывасекаў. Нацыяналістаў цікавілі партызаны, але ніхто з жыхароў вёскі не выдаў ні партызан, ні сям'ю Козел» [2, НДФ-258].

За дапамогу партызанам людзей часта чакалі катаванні і расстрэл, але мясцовыя жыхары ўсё роўна дапамагалі: пяклі хлеб, вязалі панчохі, шкарпэткі, пальчаткі, былі сувязнымі, арганізоўвалі пераправы, удзельнічалі ў аперацыях па ўзрыве нямецкіх пастарункаў і гарнізонаў. Ціхон Ганна Мікалаеўна памятае, што немцы набіралі мясцовых жыхароў працаваць у паліцыю, забіваць яўрэяў. Калі нехта не згаджаўся, то вывозілі ў Германію. Пра выратаванне маладых урачоў, якія жылі ў Дакудаве, успамінае Красільнікава Людміла: «Ляленава і Бяссалава, маладыя ўрачы жылі ў Дакудаве і падтрымлівалі сувязь з партызанамі. Пра гэту сувязь стала вядома немцам, якія вырашылі дзяўчат арыштаваць. Пра гэта даведаўся Іван Халстовіч, які быў загадчыкам нямецкага гібіткамісарыята. Праз вернікаў я перадала запіску Ляленавай і Бяссалавай. У ёй гаварылася пра тое, што ім неабходна тэрмінова прыехаць у Ліду. Падпольшчыкі ім парайлі пайсці ў гібіткамісарыят і папрасіцца на іншае месца. Дзякуючы Халстовічу іх перавялі ў Васілішкі. Такім чынам яны выратаваліся» [2, НДФ-248].

Многія жыхары Дакудаўскага краю былі расстраляны фашыстамі і іх паслугачамі ў час Вялікай Айчыннай вайны за дапамогу партызанам па даносе суседзяў, якія выбралі іншы бок. Трагічны 1943 год успамінае Ганна Іванаўна Цялюк з в. Дакудава: «Быў канец лета. Мой бацька, Кушаль Іван Іванавіч, разам з Маркевічам Паўлам Цярэнцьевічам паехалі ў лес па дровы. У гэты час у Дакудава ехала машына з немцамі. Яны заўважылі майго бацьку і Маркевіча і пазвалі іх да сябе. Маркевіч адчуў нядобрае і ўцёк у лес. Бацьку арыштавалі і прывезлі ў Дакудава, затым у Ліду ў турму. Жыхар Дакудава Рыбак А. В. напісаў на бацьку заяву, у якой гаварылася, што бацька мае сувязь з партызанамі, хавае савецкага салдата. Сапраўды, у сям'і хавалі байца па імені Грыша. У тым, што загінула амаль уся наша сям'я, вінаваты нямецкі солтус Касяк Франц. Ён даносіў на нашу сям'ю ўсё. Па яго віне былі знішчаны жыхары Дакудава браты Кушаль – Іван і Міхаіл, а таксама Васілеўскі Д., Васілеўскі І. Зраднік Касяк Ф. пазней стаў членам бела-польскай банды» [2, НДФ-254]. Бацьку Ганны Іванаўны расстралялі ў турме, арыштавалі і пазней забілі сем'і яе братоў Кушаля Пятра Іванавіча з жонкай і двума дзецьмі і Кушаля Міхаіла Іванавіча з жонкай і маленькай дачкой. Быў знойдзены і забіты Маркевіч Павел, не пашкадавалі яно жонку Маркевіча Марыю Якаўлеўну з двума дзецьмі.

У верасні 1943 года фашысты зрабілі аблаву, прачосвалі лес і выйшлі на хутар Зубовіча Іосіфа і Марыі. Тры партызаны, якія знаходзіліся там, уцяклі. А гаспадара дома, Зубовіча Іосіфа, фашысты схапілі ў лесе і расстралялі. У гэты дзень былі расстраляны Сягла Барыс і Сідар Аляксандр [2, НДФ-839]. Пералік такіх фактаў расправы можна працягваць, яны абнародаваны ў кнізе «Генацыд беларускага народа».

Высновы. Мясцовыя жыхары актыўна дапамагалі партызанам, за што былі знішчаны нямецка-фашысцкімі захопнікамі цэлымі сем'ямі. Ахвярамі палітыкі генацыду ў вёсцы Дакудава сталі 67 мірных жыхароў. Гэта 50 % ад агульнай колькасці імён, якія значацца на мясцовым помніку. І гэта толькі малая частка ад агульных ахвяр, якія панесла наша беларуская зямля. Мы не далічыліся кожнага трэцяга беларуса. Гэта наша агульная памяць і ўсеагульны боль. Наш абавязак – памятаць пра тэрор фашыстаў і іх памагатых, перадаваць іншым пакаленням праўду пра падзеі Вялікай Айчыннай вайны.

Літаратура

1. Памяць. Ліда. Лідскі раён : гісторыка-дакументальныя хронікі гарадоў і раёнаў Беларусі / [рэдкал.: В. Г. Баранаў і інш.]. – Мінск : Беларусь, 2004. – 559 с.
2. Партызанскі атрад «Іскра» : дакументы, успаміны / Гісторыка-краязнаўчы музей «Вытокі» ДУА «Ёдкаўская сярэдняя школа», справа 28.
3. Пянькоўскі, І. Як успомнім паходы / І. Пянькоўскі // Уперад. – 1979. – 28 лютага – 2 с.

ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ПОМОЩЬ ПОСТРАДАВШИМ В ГОДЫ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ

Матвейчик Д. Ю.

Гродненский государственный медицинский университет
г. Гродно, Беларусь

Научный руководитель – подполковник м/с Корнейко П.Л.

Введение. Ответственность за оказание психологической помощи пострадавшим во время боевых действий является одной из важнейших задач в работе медицинских работников и других профессионалов, которые работают в условиях чрезвычайных ситуаций. Великая Отечественная война вызывала серьезные травмы не только физического, но и психологического характера у людей, затронутых этими страшными событиями. В данной статье мы рассмотрим различные типы психологических травм,